

עניי הכהן

ראש השנה התשפ"ז ♦ 37

תורת הכהן

מחידושי רבינו על הפרשה

התגלות האהבה מתוך הדין ומהות עבודת ראש השנה

את אמונתנו בעצם היותנו 'בן יקר'. היצר הרע מבקש להפיל את רוחו של אדם בתוך קשיי החיים, ולדמות בעיניו כאילו הוא 'קרבן' של הנסיבות. אך האמת היא שגם בתוך הנסיבות, נשאר אדם מישראל בבחינת 'בן יקר' ו'ילד שעשועים'. חובתנו ביום זה היא להסיר את מסווה הדין ולראות את יד האב המלטפת המסתתרת בתוכו.

מלכויות זכרונות ושופרות - כנגד שלושת חלקי האדם

סדר עבודת היום במוספים - מלכויות, זכרונות ושופרות - משקף את שלש הבחינות הקיימות בכל אדם: צדיקים, בינונים ורשעים.

בחינת ה'צדיק' שבנו היא היכולת להמליך את ה' בכל עת ובכל מצב כסדר, וזוהי עבודת המלכויות. בחינת ה'בינוני' היא הצורך לבדוק את המעשים, לערוך חשבון נפש ולהיזכר בדרכיו של אדם, וזוהי עבודת הזכרונות. ואילו בחינת ה'רשע' שבאדם - אותם מקומות שטעונים תיקון ושדרוג - זקוקה להתעוררות השופר, הקורא לנו 'שפרו מעשיכם', וזוהי עבודת השופרות.

בבואנו לפני המלך, אנו מתפללים על כל חלקי נשמתנו: שנזכה להמליך, להיזכר ולהשתפר, ומתוך כך נזכה לכתיבה וחתומה טובה, לשנה שכולה טוב וחסד גלוי.

בחיבה יתירה נוהג הקב"ה עם עמו; הגם שהוא דן את כל העולם כולו ביום זה, אין הוא מודיע את סוד הדין אלא לקרוביו ואוהביו. הקדוש ברוך הוא מגלה לנו את יום הדין כדי שנשכיל להשתדל לפניו, בתפילה ובתחנונים, להיטיב את גזירותיו. מכאן נובעת חובת השבח המיוחדת המוטלת על אוהבי המלך בראש השנה.

אנו מוסיפים בתפילת המוסף את 'עלינו לשבח', ומודים על כך שלא עשנו כגויי הארצות. שבח זה אינו על עצם היותנו יהודים, אלא על הזכות הנשגבת שניתנה לנו לעמוד לפני המלך ביום הדין, מתוך קרבה המאפשרת לנו לפעול ולבטל מעלינו גזירות קשות.

מבט חדש על העבר

בפתיחת השנה, בפיוט 'אחות קטנה', אנו מבקשים: "תכלה שנה וקללותיה". עומק הכוונה במילים אלו הינו על ההכרה כי לעומת שפע הברכות והישועות שהקב"ה עתיד להשפיע עלינו בשנה הבאה, הרי שכל הטוב והשפע של השנה החולפת נחשב כאין וכאפס, עד שהוא נדמה כמעט 'כקללה' לעומת האור הגדול העומד להתגלות.

האמונה במעלתנו העצמית

בעבודת היום השני, בהפסרת 'הבן יקר לי אפרים', אנו נקראים לחזק

עומדים אנו לקראת יום הדין, יום ראש השנה, בו כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון. לכאורה, זהו זמן של יראה ורעדה, שבו מידת הדין מתווחה על מעשי ידיו של אדם. אולם, כאשר אנו מעמיקים בפנימיות הענין, מתגלה כי בתוך הדין גנוזה אהבה עמוקה של האב אל בניו.

ירידה לצורך עליה

הנה, בשעה שמתעורר רוגז וכעס בין אוהבים, ובפרט בין אב לבנו, אין זה אלא 'ירידה לצורך עליה'. כאשר שוכך הכעס ומתעוררים שוב רחמי האב, ומתברר למפרע כי הכעס לא היה אלא דבר חיצוני, מעשה ארעי שנגרם מנסיבות השעה. או אז, מתוך הגעגוע וההתפייסות, חוזרת האהבה וניעורה ביתר שאת וביתר עוז, עד שהיא עולה לאין ערוך על האהבה שהיתה קודם הפירוד.

זהו סודו של שמו 'יום הזיכרון'. שכן דווקא בעיצומם של ימי הדין, אנו מזכירים להקב"ה ולעצמנו את זכרון האהבה הקדמונית והמוסתרת שיש לו לישראל. 'יום הזיכרון' בא ללמדנו שגם כשמידת הדין שולטת, הרי כל הריחוק והירידות אינם אלא ענין של עראי, ובפנימיות הדברים, הקשר העצמי שבין ישראל לאביהם שבשמים אינו ניתק לעולם.

הזכות להמתיק את הדין

קול השופר - זעקת הלב

קבלות אלו הן הכלים שדרכם חלה קדושת השופר על כל השנה כולה, ועל ידי מצות שמיעת קול השופר בראש השנה, זוכה האדם שיתקבלו תפילותיו בברכת 'שמע קולנו' שבכל יום ויום.

עמידה איתנה מול היצר

כדי לזכות לכתיבה וחתימה טובה, עלינו לדעת להדוף את הקטרוג. רבינו שליט"א נעמד פעם על הבימה בראש השנה, ורגע לפני התקיעות פנה בתוכחה גלויה אל היצר הרע:

"אתה, המקטרג, מראה רק את עוונותיהם של ישראל ומעלים את המצוות הרבות שהם עושים. הרי אתה עובר על 'לפני עור לא תתן מכשול' בכך שאתה מכשיל את הבריות ומקטרג עליהם!"

רק לאחר שהשתיק את המקטרג והזכיר את זכויותיהם של ישראל, הורה להתחיל במצוות התקיעות.

עבודת השופר תובעת מאיתנו התחזקות במידת הביטחון. גם כאשר נדמה לאדם שדרכו צרה וקשה, עליו לבטוח בבורא בלב שלם. רמז לדבר במבנה השופר עצמו: פיו של השופר צר, אך הוא הולך ומתרחב עד לקצהו השני. זהו סוד הכתוב 'מן המצר קראתי יה, ענני במרחב יה'. כאשר האדם פונה אל ה' מתוך המיצר, מתוך תחושת חסרון וענווה, הוא זוכה שהקב"ה יענהו במרחב הגדול, ויקבל תפילתו ברצון בתוך שאר תפילות עמו ישראל.

של אדם. בכך אנו מכריזים כי הבריאה כולה אינה דבר מובן מאליו, אלא היא מתחדשת יש מאין בכל רגע על ידי דבר ה'.

אם כן, השופר הוא הביטוי המוחשי ביותר להמלכת הקדוש ברוך הוא מתוך הכרה בחידוש הבריאה המתמיד.

הכרעת מידת הדין והמלחמה במקטרג

עוד מצינו רמז נפלא בכך שתוקעים דווקא בקרן של איל. האיל, בשונה מהאדם הנלחם בידיו, משתמש בקרניו ככלי מלחמה לנגח בהם את אויביו. זהו סוד כוחו של השופר במערכה הרוחנית של יום הדין: כשם שהאיל מנגח בקרניו, כך קול השופר 'מנגח' ומכניע את מידת הדין הקשה. בכח התקיעה להפוך את הדין לרחמים, ולפלט דרך לשפע אלוקי שירד עלינו בשנה החדשה.

מעמד נורא הוד זה דורש מהאדם הכנה מעשית ורוחנית כאחד. כפי שהורה רבינו שליט"א [ביום השני של ראש השנה שנת תשפ"ב], כי ברגעים הנעלים שלפני תקיעת השופר, על האדם לקבל על עצמו קבלות טובות המעגנות את רוממות היום בחיי המעשה. בין הקבלות המעוררות רחמי שמים במיוחד: ההקפדה שלא יעבור יום אחד בלא לימוד של פרק משניות, והזהירות לברך בכל לילה ברכת 'המפיל' בשם ומלכות בקריאת שמע שעל המיטה.

מצוות היום בראש השנה היא שמיעת קול השופר. אולם, מעבר לקול החיצוני הנשמע לאוזן, גנוז בשופר קול פנימי דק ונעלם, הבוקע ממעמקי הנפש. קול זה הוא בחינת זעקה שבלב, שאגתם של צדיקים החרדים על כל נדנוד של חיסרון בעבודת השם. עבור הצדיק, במדרגתו הרמה, אפילו חיסרון קטן נחשב כעבירה חמורה, ומתוך כך בוקעת מגורנו שאגה של כיסופים ותיקון.

קול השופר כגילוי של חרטה וחיידוש הבריאה

השופר במהותו מבטא את האנחה הקדושה. דרכו של אדם, כאשר עולה בזיכרוננו דבר איסור שעשה או חיסרון גדול שחסר לו, שהוא פולט אנחה עמוקה מליבו. ככל שהחיסרון גדול יותר, כך גוברת עוצמת פליטת האוויר באותה אנחה. זהו עומק עניינה של תקיעת השופר: כוחה טמון בפליטת האוויר בחוזקה, בדומה לאנחה וחרטה עמוקה על העבר. על ידי תנועה זו של ביטול העבר ותשובה מאהבה, יש בכוחנו לסלק את כל כוחות הרע ולזכות לתשובה אמיתית המסהרת את הנפש.

יתירה מזו, השופר מלמדנו על סוד חידוש העולם. אנו אומרים בתפילה "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", והכרה זו היא יסוד המלכת ה' בעולם. בראש השנה, יום המלכת המלך, אנו תוקעים בשופר המורכב מהבל פיו של התוקע, שהוא קול המתחדש בכל רגע ורגע מנשימתו

נתרם לזכות ולבריאיות הגוף והנפש של שרה אפרת בת רחל שתזכה לרוב שפע וברכה. בהוקרה, כל הילדים